

Věc C-229/19**Shrnutí žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce podle čl. 98 odst. 1
jednacího řádu Soudního dvora****Datum doručení:**

14. března 2019

Předkládající soud:

Gerechtshof Amsterdam (Nizozemsko)

Datum předkládacího rozhodnutí:

5. března 2019

Navrhovatelka:

Dexia Nederland BV

Odpůrkyně:

XXX

Předmět původního řízení

Původní řízení se týká takzvaných „leasingových smluv na nákup akcií“ (dále jako „leasingové smlouvy“), které uzavřela spotřebitelka XXX s právní předchůdkyní banky Dexia Nederland BV (dále jen „Dexia“). Spor je veden o to, jakou částku si může Dexia nárokovat po předčasném ukončení leasingových smluv. Konkrétně se jedná o otázku, zda Dexia může na základě zvláštních podmínek leasingové smlouvy požadovat kromě zbývajících dluhu také platbu úroků z prodlení, které jsou vypočteny pevnou procentní sazbou uvedenou v těchto zvláštních podmínkách.

Předmět a právní základ žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podle článku 267 SFEU se týká určení nepoužitelnosti zneužívajících ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Jedná se zejména o otázku, jakým způsobem mají být při posuzování použita kritéria směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (dále jako „směrnice 93/13“).

Předběžná otázka

Musí být směrnice 93/13 vykládána v tom smyslu, že podle kritérií stanovených touto směrnicí je nutno považovat ujednání za zneužívající již tehdy, pokud toto ujednání při posouzení s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy v sobě skrývá pouhou možnost významné nerovnováhy v závislosti na okolnostech, jež nastanou během platnosti smlouvy, zejména protože ujednání stanoví pro možnou výhodu, která vznikne prodávajícímu nebo poskytovateli v okamžiku předčasného ukončení smlouvy, již předem určité procento ze zbývajících částky leasingu, odlišně od použitelných předpisů vnitrostátního práva, podle nichž se tato výhoda nestanoví předem, nýbrž až na základě okolností doprovázejících ukončení smlouvy, zejména na základě úrokové sazby, za níž může být předčasně obdržená částka během zbývajících doby platnosti investována?

Uplatňovaná ustanovení unijního práva

Články 3 a 4 směrnice 93/13

Uplatňovaná ustanovení vnitrostátního práva

Články 6:265, 6:271 a 6:277 Burgerlijk Wetboek (občanský zákoník, dále jen „BW“), a článek 7A:1576e BW starého znění

Stručné shrnutí skutkového stavu a původního řízení

Původní řízení se týká takzvaných „leasingových smluv na nákup akcií“, které na konci devadesátých letch hojně nabízely nizozemské banky. U těchto leasingových smluv spotřebitel sjedná půjčku s bankou, která pak tuto částku použije k nákupu cenných papírů pro spotřebitele. Cílem smlouvy je prodat akcie na konci doby platnosti smlouvy a úvěr splatit výnosem z prodeje. V závislosti na kurzu akcií zůstane spotřebiteli výnos nebo zbytkový dluh.

XXX uzavřela v roce 1999 dvě takovéto smlouvy s právní předchůdkyní společnosti Dexia. U této konkrétní leasingové smlouvy nebyly hrazeny žádné splátky, s výjimkou první menší splátky. Měsíčně ale byly spláceny úroky. V projednávané věci však XXX platební závazky nedodržela a společnost Dexia vyzvala XXX k platbě, oznámila jí, že je v prodlení a poté ukončila leasingové smlouvy předčasně dne 6. června 2005. Spotřebitelce XXX vyúčtovala negativní zůstatek ve výši 14 457,35 EUR za každou smlouvu.

V prvním stupni XXX navrhla, aby bylo určeno, že leasingové smlouvy jsou neplatné, podřídně že smlouvy je nutno považovat za zrušené, nebo aby bylo určeno, že Dexia vůči ní postupovala protiprávně. XXX požaduje vrácení částek, které zaplatila společnosti Dexia na základě leasingových smluv, případně jako

náhradu škody, s připočtením úroků. Společnost Dexia podala protižalobu, v níž navrhuje uložit XXX, aby doplatila dlužnou částku.

Kantonrechter (samosoudce okresního soudu) uložil společnosti Dexia rozsudkem ze dne 19. listopadu 2008 uhradit XXX náhradu škody ve výši 2 507,69 EUR za každou leasingovou smlouvu s připočtením zákonných úroků. Protižalobu společnosti Dexia zamítl. Společnost Dexia podala dne 15. prosince 2008 odvolání proti tomuto rozsudku a navrhla, aby žaloba XXX byla zamítnuta a aby bylo vyhověno jejímu nároku. XXX požaduje vyšší náhradu škody.

Hlavní argumenty účastníků původního řízení

- 1 Při výpočtu závěrečného vyúčtování obou leasingových smluv použila Dexia články 6 a 15 „Zvláštních podmínek pro leasingové smlouvy na nákup akcií“ (dále jen „zvláštní podmínky“), jež pro tyto leasingové smlouvy platily. Článek 6 zvláštních podmínek přiznává společnosti Dexia právo na předčasné ukončení leasingové smlouvy pro případ, že příjemce leasingu řádně nesplácí. V případě takového ukončení je dosud nesplacená částka leasingu, která se skládá z hlavního dluhu a zbývajících měsíčních splátek úroku, splatná ihned a v plné výši. Dosud nesplacená částka leasingu je přitom podle článku 15 zvláštních podmínek v souladu s čl. 7A:1576e odst. 2 BW starého znění snížena tak, že se od ní odečte 5 % ročně. Rozhodným obdobím je přitom zbývajících doba platnosti leasingové smlouvy.
- 2 Hoge Raad der Nederlanden (Nizozemský vrchní řádný soud, dále jen Hoge Raad) dospěl ve svém předběžném rozhodnutí ze dne 21. dubna 2017 (ECLI:NL:HR:2017:773) k závěru, že článek 6 zvláštních podmínek je zneužívajícím ujednáním ve smyslu směrnice 93/13. V tomto rozhodnutí zohlednil, že výhoda, která vznikne společnosti Dexia tím, že po ukončení leasingové smlouvy obdrží zbývajících částku leasingu, je předem stanovena odpočtem ve výši 5 % ročně. Hoge Raad rozhodl, že společnost Dexia tak získá nepoměrně vysokou náhradu škody. Výhoda pro společnost Dexia může být v závislosti na výši úroků a okamžiku, kdy dojde k ukončení nebo zrušení smlouvy, velmi vysoká. Odpočet 5 % ročně kompenzuje tuto výhodu společnosti Dexia pouze nepatrně. Je-li tato výhoda vyšší než částka odpovídající této procentní sazbě, rozdíl není odečten od částky, kterou obdrží společnost Dexia. Na zneužívající povaze tohoto ujednání nic nemění ani skutečnost, že výhoda pro společnost Dexia z důvodu zrušení smlouvy může být podle okolností konkrétního případu i velmi malá nebo rovna nule. Při posouzení je nutno vycházet z důsledků ujednání pro spotřebitele a zhoršení jeho právního postavení v důsledku tohoto ujednání v okamžiku uzavření smlouvy.

Stručné vylíčení odůvodnění předběžné otázky

- 3 Základní úvahy formulované Hoge Raad mohou vést k tomu, že soudce musí související články 6 a 15 zvláštních podmínek označit za zneužívající a prohlásit

za neplatné, i když spotřebiteli jejich použitím nevznikne žádná nevýhoda. Důsledky určení neplanosti se podle Hoge Raad řídí doplňujícím vnitrostátním právem. Použití doplňujícího vnitrostátního práva by znamenalo, že společnost Dexia by měla podle článku 6:265 BW možnost ukončit leasingovou smlouvu v případě, že kupující řádně nesplácí. Podle článků 6:271 a 6:277 BW má společnost Dexia po zaúčtování s výnosem z akcií nárok na hlavní dluh a náhradu škody ve výši částky dlužných plateb úroků. Podle článku 6:277 BW může soudce při stanovení škody, kterou utrpěla společnost Dexia v důsledku ukončení smlouvy, odečíst částku kompenzující výhodu z úroků, kterou společnost Dexia získává v okamžiku ukončení smlouvy. V případě nízkého úroku může být tento odpočet nižší, než je roční 5% odpočet, který lze podle článku 15 zvláštních podmínek uplatnit během zbývajících doby platnosti na dlužnou částku leasingu. Prohlášení neplanosti zvláštních podmínek by tak v tomto případě bylo v neprospěch spotřebitele.

4. *Gerechtshof* (odvolací soud) chápe článek 6 a 15 zvláštních podmínek ve zkratce tak, že smluvně upravují, jaké částky si může společnost Dexia nárokovat při předčasném ukončení leasingové smlouvy. Tato související ujednání je nutno posuzovat podle směrnice 93/13 s ohledem na všechny okolnosti v době uzavření smlouvy (článek 4 směrnice 93/13). Při posuzování skutečnosti, zda ujednání způsobuje „významnou nerovnováhu“ v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele, je nutno zohlednit především vnitrostátní právní úpravu, která se použije pro případ, že si smluvní strany samy daný aspekt neupravily. Právě tato srovnávací analýza vnitrostátnímu soudu umožní zhodnotit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy (rozsudek Soudního dvora ze dne 14. března 2013, *Aziz*, ECLI:EU:C:2013:164, bod 68).
5. Články 6 a 15 zvláštních podmínek, v nichž je úroková výhoda společnosti Dexia stanovena částkou odpovídající 5 % dlužného hlavního dluhu a dlužných zbývajících úroků ročně, se společnost Dexia odchýlila od vnitrostátního práva (článek 6:277 BW); zde není úroková výhoda, kterou je nutno v rámci výpočtu škody zohlednit, předem stanovena určitým procentem zbývajících částky leasingu. Stanovení výhody na 5 % zbývajících částky leasingu má za následek, že tato ujednání v sobě *mohou* skrývat významnou nevýhodu ve smyslu článku 3 směrnice 93/13, která se projeví v závislosti na skutečnostech, jež nastanou po uzavření smlouvy, zejména na úrokové sazbě platné v okamžiku ukončení smlouvy. Pouhá možnost, že určité ujednání má vliv na právní postavení spotřebitele, pokud během doby platnosti smlouvy nastanou určité okolnosti, zejména okolnosti týkající se úrokové sazby, však obecně nepostačuje k přijetí závěru, že se jedná o zneužívající ujednání.
6. *Gerechtshof* (odvolací soud) je přesvědčen, že při posouzení podle kritérií směrnice 93/13 je nutno vycházet z toho, že leasingová smlouva na nákup akcií je trvalým závazkovým vztahem. Za těchto okolností není podle názoru *Gerechtshof* (odvolací soud) při posouzení slučitelnosti článku 6 a 15 zvláštních podmínek s

kritérii směrnice 93/13 úroková sazba v okamžiku uzavření smlouvy rozhodující. Je nutno posoudit, zda je stanovení možné výhody pro společnost Dexia zneužívající ve světle okolností, jež jsou zjevné již v okamžiku uzavření smlouvy. V tomto směru je zapotřebí odpovědět na otázku, zda lze předpokládat, že by průměrně informovaný a dostatečně pozorný a znalý průměrný spotřebitel v rámci individuálního vyjednávání souhlasil s tím, že při předčasném ukončení z důvodu nesplácení bude výhoda společnosti Dexia stanovena nikoliv podle zákonné úpravy, nýbrž podle článků 6 a 15 zvláštních podmínek. Přitom je nutno přihlídnout k odborným zkušenostem a znalostem prodávajícího nebo poskytovatele ohledně možného vývoje úroků, jakož i k okolnosti, že při použití zákonného ustanovení článku 6:277 BW není účtovaná výhoda při výpočtu výše náhrady škody stanovena (viz Soudní dvůr, 14. března 2013, Aziz, ECLI:EU:C:2013:164, body 68 a 69; Soudní dvůr EU, 20. září 2017, Andriuciu, ECLI:EU:C:2017:703, body 57 a 58).

- 7 Z rozsudku Soudního dvora ze dne 7. srpna 2018, Banco Santander (ECLI:EU:C:2018:643), vyplývá, že vnitrostátní judikatura, podle níž se při posuzování zneužívající povahy ujednání a stanovení důsledků takovýchto zneužívajících ujednání používají určitá kritéria, je slučitelná se směrnicí 93/13. Soudní dvůr k tomu uvedl, že takováto judikatura je v souladu s cílem ochrany spotřebitele sledovaným směrnicí 93/13. Výše uvedené předběžné rozhodnutí Hoge Raad se od této judikatury liší, neboť v něm nejsou formulována žádná konkrétní kritéria, na jejichž základě musí soudy nižší úrovně posuzovat zneužívající povahu smluvních ujednání. Toto rozhodnutí spíše stanoví, že článek 6 zvláštních podmínek musí nižší soudy vždy posuzovat jako zneužívající, a to již z toho důvodu, že toto ujednání může být v neprospěch spotřebitele, jestliže během doby platnosti smlouvy nastanou určité okolnosti.
- 8 Články 6 a 15 zvláštních podmínek jsou součástí mnoha leasingových smluv na nákup akcií uzavřených společností Dexia. U Gerechthof (odvolací soud) a dalších soudů v Nizozemsku je vedeno mnoho řízení, jejichž předmětem jsou různé leasingové produkty na nákup akcií obsahující tato ujednání, s různými dobami platnosti a různými okamžiky jejich ukončení. Vzhledem k pochybnostem o tom, jaké měřítko má být při posouzení v rámci směrnice 93/13 použito, jakož i vzhledem ke skutečnosti, že je tato otázka relevantní pro mnoho podobných věcí, předkládá Gerechthof (odvolací soud) výše formulovanou předběžnou otázku.